

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
З ДИСЦИПЛІНИ
«Соціологія інтернета»
(назва навчальної дисципліни)**

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань _____

спеціальність 054 – Соціологія

освітня програма Цифровий соціум

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

УКЛАДАЧ: к. соціол. наук Калашнікова А.О.

З М І С Т

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія інтернета»	3
2	Плани семінарських занять	19
3	Завдання для самостійної роботи	25
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	27
5	Питання для підготовки до підсумкового контролю знань	28
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів	30

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи

« ___ » _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія інтернета»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань _____

спеціальність 054 – Соціологія

освітня програма Цифровий соціум

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна

« 15 » червня 2022 року, протокол № 7

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ: Калашнікова Аліна Олександрівна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна

Протокол від « 27 » квітня _____ 2022 року № 3

В.о. завідувача кафедри
прикладної соціології
та соціальних комунікацій

_____ (підпис)

Віль БАКІРОВ

_____ (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Цифровий соціум»

Гарант освітньої програми

_____ (підпис)

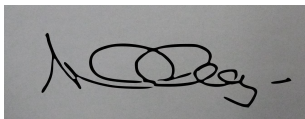
Лариса Хижняк

_____ (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна

Протокол від « 21 » червня _____ 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологія інтернета» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності – 054 Соціологія освітньої програми – Цифровий соціум

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування системного уявлення про закономірності перебігу і розвитку феномену інтернет-комунікації та його дослідження.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомити студентів із технологічними і соціокультурними передумовами та контекстом виникнення WWW, його значенням для суспільного розвитку;
- поглибити уявлення про соціологічні теорії, прийнятні для дослідження інтернет-комунікації та окремих її аспектів;
- ознайомити із сучасними теоретико-методологічними трендами у вивченні інтернет-феноменів;
- сформувати навички самостійного дослідження інтернет-комунікації за допомогою соціологічної оптики.

1.3. Кількість кредитів – 6

1.4. Загальна кількість годин – 180

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	

32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	10 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
116 год.	160 год.
Індивідуальні завдання	
0 год	0 год

1.6. Згідно з вимогами освітньої програми, здобувачі повинні набути компетентності та продемонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 7. Здатність до пошуково-дослідної роботи в межах реалізації соціальних проєктів на різних рівнях з використанням теорії та методів соціологічного вивчення цифрового суспільства.

ЗК 8. Здатність застосовувати принципи комунікації на різних рівнях і в різних формах з урахуванням вихідних умов та особливостей цифрового середовища спілкування.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.

ФК 2. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти

ФК 10. Здатність підвищувати та реалізовувати цифрову грамотність, ефективно використовувати комплекс базових інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності при організації індивідуальної та командної роботи, а також при прийнятті управлінських рішень.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.

ПРН 2. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПРН 3. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.

ПРН 4. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань.

ПРН 8. Зрозуміло і недвозначно доносити знання, власні висновки та аргументацію з питань соціології та суміжних галузей знань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Інтернет як новий засіб комунікації: поняття, історія, особливості

Історичні типи комунікації (М. Маклюен). Комунікативні революції. Простір і час комунікації. Інтернет як простір комунікації.

Сигнальні та знакові системи. Людина як користувач. Засоби опосередкування сприйняття користувача інтернету. Синтетичність інтернету.

Історичні відомості про розвиток Інтернету. Витоки Інтернету: ARPANET, NFSNet, BITNet, MILNET, FidoNet. Інтернет як ексклюзивний проєкт. Люди і мережі. Очікування щодо інтернету. Міф про технологічну свободу.

ТЕМА 2. Теоретичні підходи до соціологічного вивчення Інтернета

Теоретико-методологічні засади вивчення інтернету в соціології.

Інституційний вимір існування Інтернету (Т. Парсонс). Комунікація та відтворення культурного зразка. Приватність і публічність в інтернеті. Суспільство як аутопойетична система (Н. Луман). Комунікація у віртуальному просторі. Візуальні образи у віртуальному просторі. Інтернет як фактор суспільної рефлексії. Соціальні ефекти комунікації в Інтернеті.

Віртуалізація суспільства у постмодерному теоретизуванні (Ж.-Ф. Ліотар). Варіації віртуального у соціології (Д. Белл, М. Кастельс, П. Друкер, Ж. Бодрійяр).

Суб'єкт в інтернет-комунікації. Соціальна дія в інтернеті (Ю. Хабермас, І. Гофман). Психологічні наслідки інтернет-комунікації для особистості. Способи презентації себе: користувач як соавтор. Ентертейнментизована комунікація.

ТЕМА 3. Інтернет в оптиці теорії систем

Соціальна мережа як система. Комунікація як основа мережевого зв'язку. Елементи мережі: зв'язки та вузли. Основні підходи до моделювання структури мережі. Спілкування як спосіб диференціації груп і зв'язків (М. Грановеттер).

Граф. Використання графу як основного засобу представлення мережі. Проблема неоднорідності вершин та зв'язків. Числові параметри графа.

Поняття і властивості випадкової мережі. Критика теорії випадкових соціальних мереж. Огляд технологій моделювання соціальних мереж. Складні мережі. Застосування Big Data. Інтернет як безмасштабна мережа. Ефект Матвія в інтернет-комунікації.

Стійкість мережі. Комунікація як потенційна загроза. Моделювання комунікативних ефектів повідомлення із заданим змістом. Інформаційна сприйнятливість та довіра у мережі. Мережеві епідемії: виникнення, особливості поширення, наслідки.

Поведінка мережі за умов випадкового збою. Механізми проведення спрямованої атаки. Цілеспрямована комунікація як атака мережі. Методи і прийоми вузлової адресації. Використання властивості «малого світу» для розширення охопту аудиторії. Мережевий імунітет та організована протидія.

Зміст повідомлення та його видозмінення у мережі. Ефекти «згасання» та «луни». Межі прогнозованості поведінки комунікативної мережі.

ТЕМА 4. Суб'єкт та його ідентичності в інтернет-комунікації

Особливості комунікативного простору та їх значення для індивідуального сприйняття. Інтерактивність, анонімність, синхронність / асинхронність, позатілесність, сенсорна сфокусованість та обмеженість.

Суб'єкт та його сторінки в соціальних мережах. Субститути Me – аватари, персонажі, нікнейми. Особливості культурних кодів в інтернет-комунікації.

Ідентичність і комунікація. Лінгвістичні та візуальні маркери ідентичності. Комунікативна компетентність користувача. Дизайн сторінки як конструювання враження.

Способи репрезентації ідентичності на інтернет-сторінках: категоріальні, відносні, нарративні. Значення Інтернету для формування набору ідентичностей особистості. «Примірка» ідентичності. Свобода та влада дискурсу у конструюванні віртуального тіла (М.Фуко). Значення досвіду перебування у віртуальному тілі. Репрезентативна культура і культура репрезентації. Комунікативні прояви суб- та контркультур в Інтернеті.

Класифікація артефактів інтернет-комунікації (тип, тематика, спрямованість). Меми як феномен інтернет-комунікації. Форми, специфіка, функції та дисфункції мемів.

Фотографія в інтернет-комунікації. Аналіз аватари у соціальній мережі.

Багатокористувацькі онлайніві ігри (БОІ) як особливе середовище соціальної комунікації. Практики та соціальний портрет гравця. БОІ як гіперреальність. Класифікація соціальних ігор Р. Кайуа та БОІ. Соціальні функції та дисфункції БОІ.

ТЕМА 5. Нерівності в інтернет-комунікації

Фрагментація сукупності інтернет-користувачів як частини суспільства та відповідні процеси у просторі віртуальної комунікації. Основи стратифікації: культурні, матеріальні, статусні.

Інформаційна стратифікація. Обмеження та розширення доступу до інтернет-комунікації. Відображення соціального успіху / неуспіху в інтернет-комунікації. Соціальні особливості груп з обмеженим доступом. Соціальні конфлікти, реалізація відносин еліта-маса в інтернет-комунікації.

Світові закономірності утворення та подолання нерівностей в інтернет-просторі. Нерівності як фактор формування сьогодення і майбутнього Інтернету. Соціальний портрет українського користувача Інтернету. Особливості способів використання Інтернету представниками різних вікових, гендерних, етнічних категорій.

Комунікативна нерівність як реалізація культурного капіталу (П. Бурдьє). Форми існування культурного капіталу в Інтернеті та інтернет-комунікації.

Види, властивості, особливості соціального капіталу в інтернет-комунікації. Культурний капітал та преференціальне приєднання. Розрізнення (П. Бурдьє) та довіра у мережі. Поняття престижу в соціальних мережах. Соціальний капітал як мережевий ресурс.

ТЕМА 6. Влада в інтернет-комунікації

Інтернет як простір (без)відповідальності. Ініціативи щодо включення Інтернету у зону дії законодавства. Реалізація соціального контролю в Інтернеті. Інтернет-комунікація як оклик (Л. Альтюссер). Влада дискурсу: конститутивний, регулятивний, домінативний аспекти (М. Фуко).

Футуристичні сценарії взаємодії Інтернету й органів державної влади. Інтернет як п'ята влада. Інтернет як віддзеркалення світового політичного простору. Інтернет як проект відновлення державного панування.

Інтернет-комунікація і тероризм. Державний нагляд за використанням Інтернету, протокольні обмеження як засоби утримання статус-кво. Кібертерор і національна безпека. Інформаційні війни чи війни за інформацію? Революції, що починалися в Інтернеті, – витоки, механізми реалізації, наслідки.

Відносини між державою та суспільством в інтернет-просторі: цифрове піратство, стеження, Wikileaks. Інтернет і демократія.

Соціальні наслідки поширення доступу до комунікативних можливостей Інтернету. Мобільний зв'язок та його вплив на повсякденність соціального суб'єкта. Зрушення у суспільному розумінні приватності та публічності у другій половині ХХ століття. Інтернет-комунікація як простір індивідуальної свободи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	С.р.		л	п	лаб.	інд.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Інтернет як новий засіб комунікації: поняття, історія, особливості	30	5	5			20	30	1	1			28
Тема 2. Підходи до соціологічного вивчення Інтернету	30	5	5			20	30	2	2			26
Тема 3. Інтернет в оптиці теорії систем	30	6	6			18	30	2	2			26
Тема 4. Суб'єкт та його ідентичності в інтернет-комунікації	30	6	6			18	30	2	2			26
Тема 5. Нерівності в інтернет-комунікації	30	5	5			20	30	2	2			26
Тема 6. Влада в інтернет-комунікації	30	5	5			20	30	1	1			28
	180	32	32			116	180	10	10			160

4. Теми семінарських занять

Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
Тема 1. Інтернет як новий засіб комунікації: поняття, історія, особливості	5	1
Тема 2. Підходи до соціологічного вивчення Інтернету	5	2
Тема 3. Інтернет в оптиці теорії систем	6	2
Тема 4. Суб'єкт та його ідентичності в інтернет-комунікації	6	2
Тема 5. Нерівності в інтернет-комунікації	5	2
Тема 6. Влада в інтернет-комунікації	5	1
Всього	32	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ теми	Види, зміст роботи	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форма контролю
Розділ 1. Інтернет як об'єкт соціологічного дослідження				
1	Робота з літературою, уявний експеримент, робота з інтернет-джерелами	18	26	Обговорення
2	Робота з літературою, робота з інтернет-контентом	19	26	Обговорення
3	Робота з літературою, візуалізація і аналіз реального графу, збір матеріалу в Інтернет, написання творчої роботи	19	26	Творча робота, обговорення
4	Робота з літературою, робота з інтернет-контентом, збір ілюстративних даних, збір матеріалу в Інтернет, написання творчої роботи	20	18	Творча робота, обговорення
5	Робота з літературою, робота з інтернет-контентом, збір ілюстративних даних	20	18	Творча робота, обговорення
6	Робота з літературою, збір матеріалу в Інтернет, робота з інтернет-контентом,	20	18	Обговорення

	підготовка даних для аналізу, написання творчої роботи			
Усього		116	160	

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Аудиторні (очно або дистанційно) - лекційні дискусії, семінарські заняття.
Позааудиторні - перегляд відеоматеріалів, читання, підготовка до семінарів.

Курс повністю адаптований до очної, дистанційної або змішаної форми навчання. На початку семестру усіх студентів запрошують до Google Class з дисципліни, де вони отримують усі необхідні матеріали і посилання.

Перед лекційним заняттям студенти мають переглянути відеозапис лекції, а на самому занятті мають змогу поставити питання викладачеві, висловити коментарі та думки стосовно переглянутого (таке заняття може проводитися як офлайн, так і онлайн за допомогою конференц-сервісів ZOOM чи Google Meet).

Семінарські (практичні) заняття за курсом передбачають завдання, які можливо виконувати як в аудиторії, так і дистанційно та/або самостійно (у форматі есе із обговоренням). Результат роботи у будь-якому разі прикріплюється до завдання в Google Class, там само відбувається й оцінювання.

8. Методи контролю

Поточний контроль – виконання завдань і їх обговорення на семінарських заняттях. Рубіжний контроль – контрольна робота.

Підсумковий контроль – екзамен (у формі тестових завдань). Тест виконується онлайн (за допомогою Google Classroom і Google Forms). Використання Google Classroom і Google Forms можливе і під час аудиторного виконання екзаменаційного тесту.

9. Схема нарахування балів

Денне і заочне відділення

Семінарські, самостійні, контрольні роботи							Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	К.р.	40	100
5	10	10	10	5	10	10		

За активність і оригінальні відповіді можна отримати додатково до 10 бонусних балів. Бонусні бали додаються до суми набраних балів у тому випадку, якщо за іншими формами роботи студент не набрав 100, і зараховуються у кількості, якої не вистачає до 100, або у повному обсязі, якщо сума менша за 100.

Критерії оцінювання практичних і творчих завдань

Критерії уточнюються окремо у кожному завданні у відповідності до характеру роботи, але загальний принцип оцінювання за кожним параметром наступний:

Характеристика роботи	Кількість балів
Студент(ка) здійснює логічно правильний, послідовний аналіз усіх елементів представленого матеріалу, пропонує оригінальні ідеї, аргументує їх із посиланнями на відповідні дослідження, вірно використовує категорії і терміни	Максимальна кількість балів
Студент(ка) здійснює аналіз деяких елементів представленого матеріалу, пропонує запозичені ідеї, але розвиває їх у відповідності до завдання, аргументує їх без посилань, загалом вірно використовує деякі категорії	Половина максимальної кількості балів
Студент(ка) не аргументує аналіз, ідеї запозичені з джерел та є чистою копією або відсутні, плутає або не може використати категорії	1 бал
Студент(ка) виконав(ла) роботу несамоостійно	0 балів

На курсі також діють правила щодо здачі завдань у встановлені терміни, які обмежують можливість оцінювати завдання максимально високо, якщо студент запізнився із ним без поважної причини, для якої є документальне підтвердження.

Характеристика роботи	Максимальна можлива кількість балів
Студент(ка) виконує роботу у встановлений термін	Максимальна кількість балів
Студент(ка) виконує роботу після встановленого дедлайну, однак не пізніше ніж за тиждень після нього	Половина максимальної кількості балів
Студент(ка) не виконує роботу взагалі або виконує її пізніше, ніж через тиждень після встановленого дедлайну	0 балів

Критерії оцінювання контрольної роботи

Параметр	Варіювання	Максимальна кількість балів
Теоретична обґрунтованість	2 – обґрунтовано повною мірою 1 – обґрунтовано частково 0 – не обґрунтовано	2
Емпірична обґрунтованість	2 – обґрунтовано повною мірою 1 – обґрунтовано частково 0 – не обґрунтовано	2
Оригінальність та новизна	2 – думки оригінальні 1 – думки є переказом 0 – думки неоригінальні	2
Глибина аналізу	2 – студент(ка) здійснює логічно правильний, послідовний аналіз усіх елементів представленого матеріалу 1 – відсутня одна з характеристик або обидві наявні не повною мірою 0 – відсутні обидві	2
Дотримання вимог оформлення	1 – вимог дотрималися 0 – вимог не дотрималися	1
Логіка і структурність	1 – робота логічна і структурована 0 – робота нелогічна, неструктурована	1
Всього за письмову роботу		10
Усний захист на семінарі		5
Разом		15

Критерії оцінювання екзаменаційного тесту

Характеристика відповіді	Максимальна кількість балів
Правильна відповідь на стандартне тестове запитання	1
Усього	40

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	

70 – 89	добре	зараховано
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко, Н. Л. (2018). Громадянська активність онлайн: до соціологічного портрету українського користувача Інтернету.
2. Каретна, О. О., Яценко, М. А. (2021). Соціологічний підхід до особливостей інтернет-комунікації.
3. Andreassen, R., Petersen, M. N., Harrison, K., & Raun, T. (Eds.). (2017). Mediated intimacies: Connectivities, relationalities and proximities. Routledge.
4. Bory, P. (2020). The Internet Myth: From the Internet Imaginary to Network Ideologies. University of Westminster Press.
5. Brevini, B., Murdock, G. (2013) Following the money: Wikileaks and the political economy of disclosure // Beyond Wikileaks. London.
6. Brickell, C. (2012). Sexuality, power and the sociology of the internet // Current Sociology. Vol. 60 (1).
7. Denisova, A. (2019). Internet memes and society: Social, cultural, and political contexts. Routledge.
8. DiMaggio, P., Hargittai, E., Neuman, W.R. and Robinson, J. (2001). Social implications of the internet // Annual Review of Sociology. 27(1).
9. Fuchs, C. (2019). Nationalism on the Internet: Critical theory and ideology in the age of social media and fake news. Routledge.
10. Ricknell, E. (2020). Freedom of expression and alternatives for internet governance: Prospects and pitfalls. Media and Communication, 8(4), 110-120.
11. The digital divide : The internet and social inequality in international perspective (2013). Eds. Ragnedda M., Muschert G. – Routledge.
12. Zhao, S., Grasmuck, S. and Martin, J. (2008) Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. Computers in Human Behavior. 24(5).

Допоміжна література

1. Boellstorff T. Coming of Age in Second Life: An Anthropologist Explores the Virtually Human. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2008.
2. Crampton J. The Political Mapping of Cyberspace. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
3. Human Rights in the Digital Age / Klang M. and Murray A. (eds) – London: Routledge-Cavendish.
4. Moinuddin, S. (2021). Digital Shutdowns and Social Media: Spatiality, Political Economy and Internet Shutdowns in India. Springer Nature.

5. Wang, Q. (2020). The Chinese Internet: the online public sphere, power relations and political communication. Routledge.
6. Wiederhold, B. K. (2020). Social media use during social distancing.

**Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше
методичне забезпечення**

<https://archive.org/web/>

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Соціологія
інтернета»
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2022/2023 н. р.

Заступник декана соціологічного факультету з навчальної роботи

_____ В'ячеслав НІКУЛІН
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 2022 р.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Соціологія інтернета»

ТЕМА 1. Інтернет як новий засіб комунікації: поняття, історія, особливості

Питання

1. Які історичні типи комунікації виділив М. Маклюєн?
2. Коли з'явився Інтернет?
3. Порівняйте ARPANET та FidoNet.
4. Що таке WWW?
5. Якими були перші форми комунікації в інтернет-просторі? Як це вплинуло на подальший розвиток Інтернету?
6. У чому полягають соціальні наслідки поширення доступу до комунікативних можливостей Інтернету?
7. Як впливає на сучасну людину відсутність мобільного зв'язку?
8. Порівняйте повсякденність соціального суб'єкта початку ХІХ і початку ХХІ століття. Як вона змінилася у комунікативному плані?
9. Які засоби опосередкування сприйняття користувача Інтернету вам відомі?
10. До яких медіа можна віднести Інтернет?
11. Що таке комунікаційні революції? Коли вони відбувалися?
12. Як інтернет-комунікація впливає на індивідуальний та соціальний час?
13. Як відрізняється передача та сприйняття інформації у разі: а) особистого спілкування і листування e-mail; б) особистого спілкування і розмови в чаті соціальної мережі?
14. Як пов'язані між собою фізичний, комунікаційний, віртуальний простори?

Рекомендована література:

1. Каретна, О. О., Яценко, М. А. (2021). Соціологічний підхід до особливостей інтернет-комунікації.
2. Andreassen, R., Petersen, M. N., Harrison, K., & Raun, T. (Eds.). (2017). Mediated intimacies: Connectivities, relationalities and proximities. Routledge.

ТЕМА 2. Підходи до соціологічного вивчення Інтернету

Питання

1. Як можна розглядати Інтернет з точки зору соціології?
2. Яке значення має інтернет-комунікація в залежності від підходу до розгляду Інтернету?
3. Що таке віртуалізація суспільства?
4. Чи є інтернет-феномени, в тому числі віртуальна комунікація, реальними?

5. Чому наявність Інтернету сприяє суспільній рефлексії? Які соціальні ефекти має артикулювання і накопичення інформації в Інтернеті?
6. Назвіть особливості, які має суб'єкт інтернет-комунікації.
7. Розкрийте драматургічний характер інтернет-комунікації.
8. Чи буває інтернет-комунікація не комунікативною дією?
9. Які психологічні наслідки має інтернет-комунікації для особистості дорослої людини? Підлітка? Дитини?
10. У чому полягає проблема авторства інтернет-текстів?
11. Проаналізуйте особливості комунікації в Інтернеті.
12. Що таке ентертейнментизована комунікація? Чи існувала вона до появи Інтернету?

Рекомендована література:

1. Andreassen, R., Petersen, M. N., Harrison, K., & Raun, T. (Eds.). (2017). *Mediated intimacies: Connectivities, relationalities and proximities*. Routledge.
2. DiMaggio, P., Hargittai, E., Neuman, W.R. and Robinson, J. (2001). *Social implications of the internet // Annual Review of Sociology*. 27(1).
3. Moinuddin, S. (2021). *Digital Shutdowns and Social Media: Spatiality, Political Economy and Internet Shutdowns in India*. Springer Nature.
4. Wang, Q. (2020). *The Chinese Internet: the online public sphere, power relations and political communication*. Routledge.
5. Wiederhold, B. K. (2020). *Social media use during social distancing*.

ТЕМА 3. Інтернет в оптиці теорії систем

Питання

1. Що таке соціальна мережа?
2. Яка мережа була першою?
3. Як розвивалися функції мереж?
4. Чи відрізняються за структурою зв'язків очні та онлайн мережі?
5. Як саме реалізується комунікація у соціальних мережах? Наведіть приклади.
6. Які людські дії не можна вважати комунікацією? Чому?
7. З чого складаються мережі?
8. Чи можлива мережа без зв'язків? Без вузлів?
9. Як можна змоделювати структуру мережі?
10. Що таке граф?
11. Які види графів Вам відомі?
12. Що таке випадкова мережа? Які властивості вона має?
13. Чи є соціальні мережі випадковими? Чому?
14. Соціальна (комунікативна) мережа – статичне чи динамічне утворення? Доведіть.
15. Що таке складна мережа?
16. Які структурні властивості має складна мережа?
17. Що таке зв'язаність мережі? Чи залежить вона від кількості вузлів?

18. Які основні характеристики вузлів Вам відомі?
19. Як і в яких величинах вимірюється відстань до сусіда?
20. За якими параметрами можна порівняти мережі?
21. Розкажіть, що таке коефіцієнт вихідного потоку.
22. Що таке коефіцієнт кластеризації? Як його знайти?
23. Що таке масштаб мережі?
24. Що таке безмасштабна мережа?
25. Чим відрізняється структура безмасштабної мережі від випадкової?
26. Які властивості має безмасштабна мережа? Яке значення вони мають для масової комунікації?
27. Які технології моделювання соціальних мереж Вам відомі?
28. Як інформаційна сприйнятливність пов'язана із безпекою у мережі?
29. Поясніть, як саме отримують та делегують довіру в мережі.
30. Що таке мережеві епідемії?
31. Опишіть механізм виникнення та поширення епідемій у складній та випадковій мережах.
32. Які наслідки має епідемія для випадкової мережі? Для складної?
33. Запропонуйте заходи з протистояння інформаційним епідеміям.
34. Чи бувають корисні епідемії? Наведіть приклади.
35. Що таке випадковий збій? Які чинники його спричиняють?
36. Як саме проводиться спрямована атака на мережу?
37. Що таке мережевий імунітет? Як його підсилити?
38. До яких наслідків може призвести хибна інформація у масовій комунікації?
39. Чи будь-яка не хибна інформація є безпечною для її використання у масовій комунікації?
40. Чому необхідно заздалегідь моделювати комунікативні ефекти повідомлення із заданим змістом?
41. Як може змінитися зміст повідомлення у соціальній мережі?
42. Що таке ефект «згасання»?
43. У чому полягає ефект «луни»?
44. Чи є поведінка мереж повністю прогнозованою? Чому?
45. Що таке атака мережі?
46. Як поширити вірусну інформацію в мережі?
47. Які методи і прийоми вузлової адресації Вам відомі?
48. Як використати властивість «малого світу» для розширення охопту аудиторії?

Рекомендована література:

1. Andreassen, R., Petersen, M. N., Harrison, K., & Raun, T. (Eds.). (2017). Mediated intimacies: Connectivities, relationalities and proximities. Routledge.
2. Moinuddin, S. (2021). Digital Shutdowns and Social Media: Spatiality, Political Economy and Internet Shutdowns in India. Springer Nature.

ТЕМА 4 Суб'єкт та його ідентичності в інтернет-комунікації

Питання

1. Як відбувається сегментація аудиторій у соціальних мережах? Наведіть приклади.
2. Для чого звертатися до «лідерів думок»? Як їх визначити?
3. Що таке комунікативні стандарти сегменту мережі? Чи можна обійтися без їх знання?
4. Що таке комунікативні субкультури? Наведіть приклади знайомих Вам.
5. Чим відрізняється комунікація у соціальних мережах з формальної точки зору?
6. Які особливості простору, на вашу думку, найбільше впливають на перебіг комунікації в Інтернеті?
7. Якими способами користувач компенсує власну позатілесність в інтернет-комунікації?
8. Проаналізуйте власну сторінку в соціальній мережі як свою репрезентацію. Яке враження ви намагаєтеся створити?
9. Проаналізуйте нікнейми в соціальній мережі та в анонімному чаті, порівняйте результати та поясніть їх.
10. Які особливості культурних кодів має інтернет-комунікація на противагу звичайній розмові?
11. Наведіть приклади лінгвістичних маркерів ідентичності.
12. Аргументуйте, які маркери ідентичності є більш значущими в інтернет-комунікації: візуальні чи лінгвістичні.
13. У чому полягає комунікативна компетентність користувача? Чи є хтось із користувачів абсолютно компетентним?
14. Наведіть приклади категоріальних, відносних, наративних способів репрезентації ідентичності на інтернет-сторінках.
15. Що таке «примірка» ідентичності? Як вона впливає на перебіг процесу соціалізації?
16. Як і прояви мають суб- та контркультури в Інтернеті? Наведіть приклади.

Рекомендована література:

1. Brickell, C. (2012). Sexuality, power and the sociology of the internet // Current Sociology. Vol. 60 (1).
2. Denisova, A. (2019). Internet memes and society: Social, cultural, and political contexts. Routledge.
3. Zhao, S., Grasmuck, S. and Martin, J. (2008) Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. Computers in Human Behavior. 24(5).

ТЕМА 5. Нерівності в інтернет-комунікації

Питання

1. Які процеси лежать в основі фрагментації простору віртуальної комунікації?
2. Які основи соціальної стратифікації є особливо значущими в Інтернеті?
3. Що таке інформаційна нерівність?
4. Назвіть способи обмеження та розширення доступу до інтернет-комунікації. Проаналізуйте їх за прийнятністю застосування до певних соціальних спільнот.
5. Чи можливо приховати соціальний успіх / неуспіх в інтернет-комунікації? Як саме?
6. Наведіть приклади груп з обмеженим доступом.
7. У чому полягають особливості соціальних конфліктів в інтернет-комунікації?
8. Як реалізуються відносини еліта-маса в інтернет-комунікації?
9. Як утворюються нерівності в інтернет-просторі?
10. Чи можна подолати нерівності в Інтернеті?
11. Спрогнозуйте майбутнє Інтернету, ґрунтуючись на динаміці нерівностей сучасних користувачів.
12. Порівняйте українського користувача Інтернету з американським та нігерійським.
13. Проведіть спостереження використання Інтернету представниками різних вікових, гендерних або етнічних категорій. Порівняйте стратегії.
14. Що таке комунікативна нерівність?
15. Які прояви мають високий і низький рівні культурного капіталу в Інтернеті та інтернет-комунікації?

Рекомендована література:

1. The digital divide : The internet and social inequality in international perspective (2013). Eds. Ragnedda M., Muschert G. – Routledge.
2. Zhao, S., Grasmuck, S. and Martin, J. (2008) Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*. 24(5).

ТЕМА 6. Влада в інтернет-комунікації

Питання

1. Чи відповідає сучасний Інтернет прогнозам щодо його існування окремо від держав та урядів?
2. Проаналізуйте законодавства ОАЕ, Великобританії та України на предмет відповідальності за кіберзлочини. Спробуйте пояснити відмінності.
3. У чому полягають відмінності реалізації соціального контролю в Інтернеті?
4. Які ідеї Л. Альтюссера можна застосувати для пояснення контролю в Інтернеті?

5. Розкрийте конститутивний, регулятивний, домінативний аспекти влади дискурсу за М. Фуко.
6. Поясніть, чому Інтернет має або не має потенціал стати «п'ятою владою».
7. Чи є Інтернет повністю (не)підвладним політичним рішенням офлайн? Аргументуйте відповідь.
8. Проаналізуйте відомі вам способи підтримки державного панування засобами інтернет-комунікації та визначте найефективніші.
9. Розкрийте зв'язок між інтернет-комунікацією і тероризмом.
10. Чи схвалюєте ви державний нагляд за використанням Інтернету?
11. З якими протокольними обмеженнями ви стикаєтеся в інтернет-комунікації?
12. Як інтернет-комунікація може порушити або, навпаки, підтримати національну безпеку? Який з варіантів, на вашу думку, більш властивий сучасній Україні?
13. Оберіть одну з сучасних твіттерних революцій та проаналізуйте її наслідки.
14. Розкрийте суспільне значення цифрового піратства.
15. Поясніть, чи зміг сайт Wikileaks змінити розподіл влади між державою та громадянським суспільством? Чому ви так вважаєте?
16. Як Ви гадаєте, Інтернет швидше може стати способом оновлення демократії чи її ворогом?

Рекомендована література:

1. Fuchs, C. (2019). Nationalism on the Internet: Critical theory and ideology in the age of social media and fake news. Routledge.
2. Ricknell, E. (2020). Freedom of expression and alternatives for internet governance: Prospects and pitfalls. *Media and Communication*, 8(4), 110-120.
3. Brevini, B., Murdock, G. (2013) Following the money: Wikileaks and the political economy of disclosure // *Beyond Wikileaks*. London.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1

1. Проаналізуйте, як саме впливає факт комунікації оф- або онлайн: чи однаковим чином реалізуються практики читання? Виробництва тексту? Усного мовлення в режимі відеозв'язку або офлайнової співприсутності? Робочих, дружніх, сімейних комунікацій?
2. Чи здатна інтернет-комунікація бути альтернативою звичній офлайновій комунікації? Чому? За яких умов?
3. Як розвиток технологій відображається (чи ні) на соціальній комунікації?

Критерії оцінювання:

Логічна послідовність - 6

Якість аргументації - 6

Теоретико-методологічна і емпірична обґрунтованість - 3

Завдання 2

1. Проаналізуйте схожість/різницю між собою та своїми батьками і прабабками у сприйнятті, оцінці та виробництві візуального й інших видів контенту. Як ви вважаєте, які соціальні і комунікаційні фактори на це вплинули?
2. Проаналізуйте явище авторства/неавторства в сучасній публічній інтернет-комунікації (на прикладі Instagram, YouTube, TikTok). Чи є авторами тренда/челленджа/флешмобу ті, хто його підтримує? Спробуйте проаналізувати ці явища за допомогою відомих вам теорій моди, наслідування, соціальних рухів, тощо.

Критерії оцінювання:

Логічна послідовність - 2

Теоретико-методологічна обґрунтованість - 2

Новизна і оригінальність - 1

Завдання 3

Оберіть одну з класичних соціологічних теорій (сформульованих ДО 60-х рр. ХХ ст.) та підготуйте короткий виступ (5 хв., бажано з презентацією) про те, яким саме чином ця теорія або її елементи можуть використовуватися сьогодні у соціологічних дослідженнях інтернету.

Критерії оцінювання:

Логічна послідовність - 4

Якість аргументації - 4

Теоретико-методологічна обґрунтованість - 2

Завдання 4

Проаналізуйте комунікаційні і соціальні ефекти, які справляє безмасштабність мережі на поширення інформації у ній і структурування сприйняття соціального суб'єкта. Зробіть це на прикладі вірусних відео, трендів, мемів і т.п.

Критерії оцінювання:

Усього ефектів 5, кожен з них - 2 бали

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНА НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Проаналізуйте дискурсивне конструювання спільноти в Інтернеті: за допомогою яких лінгвістичних маркерів (сленгу, аббревіатур, конструкцій тощо), візуальних артефактів (меми, усталені структури зображень), практик та засобів регулювання конструюється відповідний дискурс? За допомогою чого забезпечується ідентифікація певного сегменту віртуального простору як такого, що належить цій спільноті? Яким чином вирішується, "кому", "про що" і "в яких випадках" можна чи не можна говорити?

Робота здається у письмовому вигляді, а також презентується й обговорюється на семінарі. Ілюстративний матеріал до роботи - скріншоти (розміщувати у тексті роботи, підписувати "Рис. ..." не потрібно). Список джерел має містити належно оформлені посилання на літературу та активні гіперпосилання на джерела ілюстративного матеріалу.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Параметр	Варіювання	Максимальна кількість балів
Теоретична обґрунтованість	2 – обґрунтовано повною мірою 1 – обґрунтовано частково 0 – не обґрунтовано	2
Емпірична обґрунтованість	2 – обґрунтовано повною мірою 1 – обґрунтовано частково 0 – не обґрунтовано	2
Оригінальність та новизна	2 – думки оригінальні 1 – думки є переказом 0 – думки неоригінальні	2
Глибина аналізу	2 – студент(ка) здійснює логічно правильний, послідовний аналіз усіх елементів представленого матеріалу 1 – відсутня одна з характеристик або обидві наявні не повною мірою 0 – відсутні обидві	2
Дотримання вимог оформлення	1 – вимог дотрималися 0 – вимог не дотрималися	1
Логіка і структурність	1 – робота логічна і структурована 0 – робота нелогічна, неструктурована	1
Усього за письмову роботу		10
Захист роботи на семінарі		5
Разом		15

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ (ЕКЗАМЕН У ФОРМІ ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ)

Підсумковим контролем знань є екзамен (у формі тестових завдань). Тест виконується онлайн (за допомогою Google Classroom і Google Forms). Використання Google Classroom і Google Forms можливе і під час аудиторного виконання екзаменаційного тесту.

1. Інтернет як медіа. Історія, специфіка, емпіричні виміри інтернет-комунікації
2. Час, простір, образ: трансформація соціальних змістів у цифрову добу
3. Комунікативні революції та їхні наслідки. Інтернет-комунікація з точки зору Г. М. Маклюена
4. Теоретико-методологічні засади вивчення інтернет-комунікації у соціології
5. Візуальні образи у віртуальному просторі
6. Вивчення соціальних мереж до появи Інтернету (Я.-Л. Морено, А. Бейвлас и Г. Левітт, С. Мілгрем)
7. Інтернет-комунікація з точки зору концепції М. Грановеттера
8. Баланс та рівновага у комунікативних зв'язках: РОХ та АВХ-моделі (Т. Ньюкомб)
9. Структурний та динамічний підходи в аналізі соціальних мереж
10. Нормативний та ресурсний підходи в аналізі соціальних мереж
11. Соціальні мережі он- та офлайну. Моделювання мереж. Теорія графів та аналіз Інтернету
12. Види графів та їх властивості (решітка, випадковий граф, безмасштабна мережа, «тісний світ»)
13. Міри центральності вершини
14. Кластеризація мережі. Поняття мосту
15. Ефект Матвія в Інтернеті
16. Синергетичні ефекти у соцмережах: «згасання» та «луна»
17. Поняття хабу. Керованість мереж
18. Вразливість інтернет-комунікацій до зовнішніх впливів
19. Поняття структурної дірки
20. Інтернет та інформаційна нерівність. Нерівності в інтернет-комунікації
21. Способи репрезентації ідентичності в інтернет-комунікації
22. Метод контент-аналізу в дослідженнях інтернет-комунікації
23. Метод дискурс-аналізу в дослідженнях інтернет-комунікації
24. Інтернет-комунікація як простір індивідуальної свободи. Свобода та влада дискурсу у конструюванні віртуального тіла (М.Фуко). Значення досвіду перебування у віртуальному тілі
25. Меми як феномен інтернет-комунікації. Формі, специфіка, функції та дисфункції мемів
26. Фотографія в інтернет-комунікації. Аналіз аватари у соціальній мережі
27. Багатокористувацькі онлайн ігри (БОІ) як особливе середовище соціальної комунікації.

28. Практики та соціальний портрет гравця.
29. БОІ як гіперреальність
30. Класифікація соціальних ігор Р. Кайуа та БОІ. Соціальні функції та дисфункції БОІ.
31. Види, властивості, особливості соціального капіталу в інтернет-комунікації
32. Культурний капітал та преференціальне приєднання.
33. Розрізнення (П. Бурдьє) та довіра у мережі.
34. Поняття престижу в соціальних мережах. Соціальний капітал як мережевий ресурс
35. Держава та Інтернет. Контроль інтернет-комунікації з боку суб'єктів влади

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Денне і заочне відділення

Семінарські, самостійні, контрольні роботи							Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	К.р.	40	100
5	10	10	10	5	10	10		

Критерії оцінювання практичних і творчих завдань

Критерії уточнюються окремо у кожному завданні у відповідності до характеру роботи, але загальний принцип оцінювання за кожним параметром наступний:

Характеристика роботи	Кількість балів
Студент(ка) здійснює логічно правильний, послідовний аналіз усіх елементів представленого матеріалу, пропонує оригінальні ідеї, аргументує їх із посиланнями на відповідні дослідження, вірно використовує категорії і терміни	Максимальна кількість балів
Студент(ка) здійснює аналіз деяких елементів представленого матеріалу, пропонує запозичені ідеї, але розвиває їх у відповідності до завдання, аргументує їх без посилань, загалом вірно використовує деякі категорії	Половина максимальної кількості балів
Студент(ка) не аргументує аналіз, ідеї запозичені з джерел та є чистою копією або відсутні, плутає або не може використати категорії	1 бал
Студент(ка) виконав(ла) роботу несамоостійно	0 балів

На курсі також діють правила щодо здачі завдань у встановлені терміни, які обмежують можливість оцінювати завдання максимально високо, якщо студент запізнився із ним без поважної причини, для якої є документальне підтвердження.

Характеристика роботи	Максимальна можлива кількість балів
Студент(ка) виконує роботу у встановлений термін	Максимальна кількість балів
Студент(ка) виконує роботу після встановленого дедлайну, однак не пізніше ніж за тиждень після нього	Половина максимальної кількості балів
Студент(ка) не виконує роботу взагалі або виконує її пізніше, ніж через тиждень після встановленого дедлайну	0 балів

Критерії оцінювання контрольної роботи

Параметр	Варіювання	Максимальна кількість балів
Теоретична обгрунтованість	2 – обгрунтовано повною мірою 1 – обгрунтовано частково 0 – не обгрунтовано	2
Емпірична обгрунтованість	2 – обгрунтовано повною мірою 1 – обгрунтовано частково 0 – не обгрунтовано	2
Оригінальність та новизна	2 – думки оригінальні 1 – думки є переказом 0 – думки неоригінальні	2
Глибина аналізу	2 – студент(ка) здійснює логічно правильний, послідовний аналіз усіх елементів представленого матеріалу 1 – відсутня одна з характеристик або обидві наявні не повною мірою 0 – відсутні обидві	2
Дотримання вимог оформлення	1 – вимог дотрималися 0 – вимог не дотрималися	1
Логіка і структурність	1 – робота логічна і структурована 0 – робота нелогічна, неструктурована	1
Всього за письмову роботу		10
Усний захист на семінарі		5
Разом		15

Критерії оцінювання екзаменаційного тесту

Характеристика відповіді	Максимальна кількість балів
Правильна відповідь на стандартне тестове запитання	1
Усього	40

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання

90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано